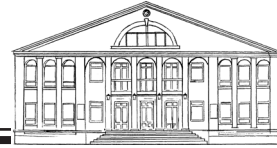

Право та державне управління

Збірник наукових праць

Головний редактор:

О. В. Покатаєва, доктор юридичних наук,
доктор економічних наук, професор

Редакційна колегія:

М. М. Бліхар, доктор юридичних наук, доцент

О. П. Гетманець, доктор юридичних наук, професор

В. В. Заблоцький, доктор наук з державного управління,
професор

І. Я. Зима, кандидат медичних наук, доктор наук
з державного управління, доцент

О. В. Кітченко, доктор наук з державного управління,
доцент

П. С. Покатаєв, доктор юридичних наук,
доктор наук з державного управління, професор

О. М. Руденко, доктор наук з державного управління,
доцент

П. В. Хряпінський, доктор юридичних наук, професор

В. В. Шаблистий, доктор юридичних наук, доцент

М. Л. Шелухін, доктор юридичних наук, професор

Влад Вернигора, L.L.M., BA (Hons), MA, DSocSc (Естонія)

виходить 4 рази на рік

Збірник наукових праць
включено до Переліку наукових фахових
видань України (категорія «Б») з публічного
управління та юридичних наук (спеціаль-
ності: 081. Право, 281. Публічне управління
та адміністрування, 293. Міжнародне право)
відповідно до Наказу МОН України
від 17.03.2020 № 409

Журнал включено до міжнародної
наукометричної бази Index Copernicus
International (Республіка Польща)

Засновники:

Класичний приватний університет
Запорізька торгово-промислова палата
Свідоцтво Державного комітету інформаційної
політики, телебачення та радіомовлення
України про державну реєстрацію друкованого
засобу масової інформації
Серія КВ № 17197-5967Р від 16.11.2010 р.

**Видавництво та друк – Видавничий дім
«Гельветика»**

65101, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони +38 (095) 934 48 28,
+38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.

Журнал ухвалено до друку вченою радою
Класичного приватного університету
21 грудня 2022 р., протокол № 5

Усі права захищені. Повний або частковий передрук
і переклади дозволено лише за згодою автора і редакції.

При передрукуванні обов'язкове посилання на видання:
Право та державне управління : збірник наукових праць /
[за ред. О. В. Покатаєвої]. – Запоріжжя : КПУ, 2023. –
№ 1. – 292 с.

Редакція не завжди поділяє думку автора
і не відповідає за фактичні помилки, яких він припустився.
Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за
допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com
від польської компанії Plagiat.pl.

Редагування: А. О. Бессараб
Технічне редагування та комп'ютерна верстка: А.О. Марєєва
Дизайн обкладинки: Я. В. Зоська

Адреса редакції:
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70Б.
Телефони/факс: (0612) 220-58-42, 63-99-73.

Здано до набору 02.01.2023.
Підписано до друку 03.01.2023.
Формат 60×84/8. Ризографія. Тираж 300 пр.
Замовлення № 0423/257.

<i>Л. М. Чемерис</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ПОДАТКОВОГО ОБОВ'ЯЗКУ З ПОДАТКУ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО ВІДМІННЕ ВІД ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ ФІЗИЧНОЮ ОСОБОЮ – ПЛАТНИКОМ ПОДАТКІВ.....	108
--	------------

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ;
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО**

<i>Н. І. Білак</i> ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ, ЩО РЕАЛІЗУЄ ДЕРЖАВНУ ПОЛІТИКУ У СФЕРІ ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ: НОРМАТИВНА КОНФЛІКТОЛОГІЯ.....	118
--	------------

<i>А. В. Боровик</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЛУМАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «ОПІР» У СКЛАДІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 342 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	124
---	------------

<i>С. І. Бугера</i> МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО З ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ТА ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ.....	132
---	------------

<i>П. С. Гарасим</i> ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ УКРАЇНИ.....	138
--	------------

<i>А. П. Гусак</i> ПРАВОВІ НОРМИ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ПРАВОПОРУШНИКІВ.....	144
--	------------

<i>І. В. Іваньков, М. В. Целуйко</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИПРАВНИХ УСТАНОВАХ КАНАДИ.....	151
---	------------

<i>О. Г. Колб, О. В. Пирожик</i> СУЧАСНІ ЗАКОНОДАВЧІ ПІДХОДИ У СФЕРІ ОБОРОНИ УКРАЇНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	157
---	------------

<i>О. І. Хороновський</i> СИСТЕМА ТА ХАРАКТЕРИСТИКА НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІЙ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ НА ШКОДУ ЕКОНОМІЧНИМ ІНТЕРЕСАМ ДЕРЖАВИ.....	163
--	------------

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА;
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**

<i>А. О. Антощук, Б. А. Замула</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОВОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	173
---	------------

<i>Ю. О. Шишацька</i> СПЕЦИФІКА ЗАЛУЧЕННЯ КОНФІДЕНТІВ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....	180
--	------------

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

<i>М. А. Аніщенко, В. М. Огаренко</i> ЧИННИКИ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ В РЕАБІЛІТАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ЗМІСТ ТА ЗАХОДИ УСУНЕННЯ	188
---	------------

УДК 343.8

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2023.1.21>

А. П. Гусак

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права і процесу
Волинського національного університету імені Лесі Українки

ПРАВОВІ НОРМИ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ПРАВОПОРУШНИКІВ

Метою даної статті є привернути увагу науковців і практиків до проблеми правових норм профілактики злочинності неповнолітніх правопорушників у сучасних умовах, оскільки ця проблема є надзвичайно актуальною. Проблему злочинності неповнолітніх в Україні слід розглядати як складову загальної злочинності в державі, оскільки вона розвивається під впливом тих самих факторів, що й злочинність загалом. Крім того, злочинність неповнолітніх є масштабним соціальним явищем, яке можна вважати показником сталого розвитку перехідного суспільства. Крадіжки, бійки, викрадення автомобілів, зловживання алкоголем і наркотиками, жорстокість, насильство і навіть зґвалтування та вбивства стали нормою для багатьох підлітків. Запобіжні заходи є найсуворішими заходами процесуального примусу, які обмежують конституційні права громадян, не порушуючи принципу презумпції невинуватості. Вони вживаються щодо підозрюваних і обвинувачених слідчими суддями та судами за клопотанням слідчих. Успішне здійснення досудового та кримінального провадження, виконання підозрюваними та обвинуваченими процесуальних обов'язків, а також захисту від замаху, здійснюється на підставі статті 177 Кримінального процесуального кодексу України. Крім того, систему профілактики злочинності неповнолітніх слід розглядати не тільки як діяльність суб'єкта профілактики, а й охоплювати рівень і форму профілактики, профілактичні заходи та об'єкти профілактики. Профілактика злочинності неповнолітніх залежить не тільки від правових засобів, а й від соціальних, психологічних, економічних, культурно-виховних і медичних заходів. Важливою частиною комплексної роботи по боротьбі зі злочинністю є профілактика кримінальних правопорушень.

Ключові слова: злочинність неповнолітніх, превентивні заходи, заходи процесуального впливу, кримінальне провадження, об'єкт профілактики, концепція профілактики.

Постановка проблеми. Злочинність неповнолітніх слід розглядати як складову загальної злочинності суспільства, оскільки вона розвивається під впливом тих самих факторів, що й загальна злочинність. Крім того, злочинність неповнолітніх є символом сталого розвитку перехідного суспільства та масштабним соціальним явищем у різних країнах, яке завжди привертає до себе увагу. На жаль, наша країна не є винятком. Крадіжки, бійки, викрадення автомобілів, зловживання алкоголем і наркотиками, жорстокість, насильство і навіть зґвалтування та вбивства стали нормою для багатьох неповнолітніх. Але найголовніше те, що підліт-

кова злочинність щороку збільшує рівень злочинності серед дорослих [1, с. 132].

Тому підтримуємо позицію вітчизняних науковців про те, що злочинність неповнолітніх є однією з актуальних проблем кримінології. Вона відображає основну тенденцію розвитку злочинності в нашій країні [2, с. 17].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням питань та проблем нормативно-правового регулювання запобіжної діяльності щодо неповнолітніх правопорушників у свій час займалися вітчизняні та зарубіжні вчені: О. В. Авраменко, А. Н. Ахпанов, В. Н. Батюк, Р. І. Благута, І. Г. Бога-тирєва, О. І. Бугера, Н. В. Буланова,

В. Д. Воднік, С. І. Глизнуца, В. В. Голіна, В. Я. Горбачевський, Т. В. Данченко, В. П. Ємельянов, А. В. Захарко, В. Звирбуль, З. З. Зинатуллин, В. В. Коваленка, З. Ф. Коврига, Г. Кожевніков, В. М. Корнуков, В. Кудрявцев, А. Михайлов, В. Т. Очередин, С. В. Пастушенко, Д. П. Письменного, В. О. Попелюшко, В. В. Рожнова, С. М. Смоков, О. С. Стеблинська, Н. В. Ткачева, В. В. Топчія, Л. К. Трунова, Л. Д. Удаलोвої, А. Я. Хитра, С. В. Шевчук, Ю. С. Шемшученко, Г. А. Юдківська та ін.

Робота з дітьми — це специфічна сфера діяльності, яка є предметом вивчення багатьох науковців. І в кримінології вчені дуже стурбовані проблемою підліткової злочинності. Серед таких: О. І. Бугера, М. А. Білоконь, В. В. Голіна, Б. М. Головкін, В. В. Вітвіцька, О. М. Джужа, О. Г. Кальман, Я. М. Квітка та ін. Роботи цих науковців є основою для реалізації кримінально-правових заходів щодо профілактики злочинності серед неповнолітніх правопорушників. З огляду на те, що діти або взагалі не є суб'єктами кримінальних правопорушень, або є спеціальними суб'єктами, Кримінальний кодекс має на них дуже обмежений вплив.

Метою статті — є привернення уваги науковців та практичних фахівців до проблем правових норм профілактики злочинності неповнолітніх правопорушників в сучасних умовах.

У межах цієї мети завданнями публікації стали обґрунтування актуальності реформування та розробки правових норм запобіжної діяльності щодо неповнолітніх.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на те, що злочинність в Україні є найбільш негативною складовою девіантності неповнолітніх, вітчизняні кримінологи приходять до висновку, що одним із найважливіших питань досліджень в кримінології є підліткова злочинність.

Злочинність неповнолітніх пов'язана з безробіттям, відсутністю розваг і чіткої мотивації на майбутнє. Відсутність контролю з боку батьків є визначальною характеристикою сучасного неповнолітнього правопорушника.

Крім того, третина засуджених неповнолітніх, які відбувають покарання у виправних установах, вчиняють злочини разом

з дорослими, переважно під їх впливом та безпосереднім керівництвом. Ці дорослі часто мають судимості та свідомо втягують молодь у протиправну діяльність.

Вивчення причин та умов вчинення злочинів неповнолітніми необхідно розглядати в комплексі — вони не можуть вивчатися ізольовано. Водночас дослідження показали, що причини та умови злочинності неповнолітніх залежать від злочинних мотивів, негативних соціальних потреб неповнолітніх, бажання вирішити проблеми у зрілому віці та ступеня отриманої користі.

Основні завдання кримінального судочинства не можуть бути ефективно і адекватно вирішені без заходів примусового впливу, які встановлюють певні обмеження прав і свобод людини та громадянина. Для досягнення цих цілей законодавець покладає певні обов'язки та визначає їх права у кримінальному провадженні. Завдання кримінального провадження не завжди збігаються з інтересами учасників процесу, тому суб'єкти кримінального провадження не завжди добровільно виконують покладені на них законом процесуальні обов'язки. Не є винятком і такі суб'єкти кримінального провадження як неповнолітні.

Заходи забезпечення кримінального провадження, режим яких вміщує запобіжні заходи, — це заходи, що вживаються органами державної влади чи посадовими особами з метою впливу на поведінку суб'єктів кримінального провадження для забезпечення виконання належним чином процесуальних обов'язків або для забезпечення нормального ведення кримінального провадження. [3, с.163]

У посібнику «Заходи забезпечення кримінального провадження» сучасні науковці О. В. Авраменко, Р. І. Благута та А. Я. Хитра підтримали І. Л. Петрухіна, вважаючи, що основним заходом держави щодо забезпечення правильної поведінки громадян є переконання. Заходи примусу зазвичай застосовуються у ситуаціях, коли методів переконання недостатньо для виконання особою покладених на неї обов'язків [4, с. 5].

У своєму науковому дослідженні [5] Г. К. Кожевніков, на нашу думку, виділяє досить цікаве питання. Чи слід вважати

одним і тим же поняттям заходи забезпечення кримінального провадження та заходи кримінально-процесуального примусу? Для вирішення цієї проблеми науковець пропонує натомість проаналізувати визначення примусових заходів у кримінальному провадженні [5, с. 68].

Ми повністю згодні та підтримуємо думку авторів О. В. Авраменко, Р. І. Благуті та А. Я. Хітрої. На їхню думку заходи кримінально-процесуального примусу – це передбачені кримінальним процесуальним законом заходи примусу, які застосовуються виключно уповноваженими посадовими особами та державними органами до підозрюваних, обвинувачених, потерпілих, свідків та інших осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні з метою запобігання фактичному, що можуть перешкоджати виконанню завдань кримінального судочинства. Ці автори стверджують, що для визначення режиму примусових заходів у кримінальному провадженні потрібно дослідити їх правову природу. Правова природа примусових заходів у кримінальному провадженні залежить від підстав їх застосування. Різні кримінально-процесуальні заходи мають свою мету, але спільним є забезпечення кримінально-процесуальних завдань. Тому ці завдання можна виконати за умови належної поведінки суб'єктів кримінального провадження. Спільним для більшості кримінально-процесуальних примусових заходів є те, що окремі суб'єкти не виконують або неналежним чином виконують свої кримінально-процесуальні обов'язки [4, с. 6–7].

Підсумовуючи сказане, ми вважаємо, що заходи забезпечення кримінального провадження є різновидом примусу в кримінальному процесі і не можуть бути ідентифіковані. Окремі слідчо-розшукові заходи також можна віднести до кримінального примусу.

Запобіжні заходи є складовою частиною забезпечення кримінального провадження і застосовуються лише до підозрюваних та обвинувачених. Вони є найсуворішим видом примусу в кримінальному провадженні і застосовуються з метою забезпечення успіху досудового провадження та розгляду кримінальних правопорушень.

Запобіжні заходи відрізняються від інших заходів забезпечення мети кримінального провадження та застосування кожного з них, визначених статтею 176 Кримінального процесуального кодексу України.

Орієнтиром співвідношення примусових заходів і запобіжних заходів є об'єктивна раціональність примусових заходів, що застосовуються з метою профілактики, яка може гарантувати реалізацію хоча б однієї із визначених законом цілей запобіжних заходів [6, с. 9].

Стримування неповнолітніх повинно бути безпечним і виховним, але не каральним. Однак, за даними доктора юридичних наук Л. К. Трунової [7, с. 12], профілактичні заходи певною мірою містять елемент покарання. Тобто, коли відбувається застосування до підозрюваного чи обвинуваченого запобіжних заходів або невиконання прав та обов'язків, наданих запобіжними заходами, атакожзаміназапобіжних заходів більш суворими [8, с. 70].

Ми погоджуємося з Л. К. Труновою та В. Т. Очерединим, в тому, що запобіжні заходи є передусім профілактичними та, в залежності від обставин, іноді, каральними, тому запобіжні заходи згідно з Кримінальним процесуальним Кодексом України вважаються юридично відповідальними.

Запобіжні заходи – це сукупність конкретних заходів забезпечення кримінального провадження, кожен з яких містить ознаки: наявність примусу, превентивність, вибірковість і тривалість дії (тобто є тимчасовими), але мають лише такі риси: чітко визначене коло об'єктів, щодо яких можуть застосовуватися профілактичні заходи. Інші заходи забезпечення застосування кримінального провадження до свідків, потерпілих, осіб, у яких знаходяться речі та документи, щодо яких винесено тимчасові ухвали, лише для застосування слідчими суддями за наявності обґрунтувань та положень статті 177 КПК України; особливі підстави та цілі застосування статті 177 КПК; більший ступінь примусу, ніж інші заходи забезпечення кримінального провадження, оскільки передбачають обмеження конституційних прав на свободу та фізичну недоторканість особи [3, с. 166]; перелік, який вони складають за законом, є вичерпним.

Запобіжні заходи в системі кримінального провадження, засновані на обмеженні конституційних прав і свобод громадян. Відповідно до частин першої та другої статті 176 КПК України запобіжними заходами є: особисте зобов'язання, особиста порука, застава, домашній арешт, тримання під вартою, а також затримання особи як тимчасовий запобіжний захід.

Отже, запобіжні заходи не є кримінальним покаранням, а є засобами забезпечення кримінального провадження, що покликані запобігти ризикам порушенням конкретних вимог, які пред'являються до підозрюваних заходами процесуального примусу.

При цьому, слідчий, прокурор повинен довести, що встановлені під час розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів обставини, є достатніми для переконання, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів, передбачених частиною першою статті 176 КПК України, не може запобігти доведеним під час розгляду ризику або ризикам.

У фаховій літературі існує точка зору, що запобіжні заходи – це процесуальні санкції. З. Ф. Коврига вважає, що превентивні заходи використовуються для захисту «здорових» суспільств від шкоди та забезпечення успішного виконання завдань кримінального судочинства [9, с. 66].

Виходячи з різновидності запобіжних заходів визначених статтею 176 КПК України, можна зробити висновок, що запобіжні заходи – це заходи охорони кримінального провадження, які характеризуються саме обмеженням свободи пересування та особистої свободи громадян [10; 11, с. 216].

Про виховний вплив профілактичних заходів багато дискутується в юридичній літературі. В. М. Савицький вважає, що виправити і перевиховати можна тільки злочинців, і визнати це можуть тільки суди [12, с. 45]. Тієї ж точки зору дотримується і А. І. Михайлов [13, с. 35].

Запобіжні заходи щодо неповнолітніх підозрюваних і обвинувачених мають бути виховними, а ефективність їх реалізації залежить від ступеня перевиховання неповнолітніх злочинців. Такої ж думки дотримується і З. Д. Єнікієв «запобіжні заходи як правовий інститут не лише встановлю-

ють певні правила відповідної поведінки підозрюваного, обвинуваченого у кримінальному провадженні, але й забезпечують виконання покладених на вказаних суб'єктів кримінального провадження обов'язків, а також сприяють виробленню у них правильно налаштованої соціально активної поведінки. Вони допомагають особі, яка тим чи іншим чином стикається із кримінальним судочинством, затвердити у своєму розумінні поняття необхідного, справедливого, відповідального і виховати у неї відчуття поваги до закону і правопорядку» [14, с. 24].

Ми частково погоджуємося з точкою зору Т. В. Данченка. Ним встановлено, що запобіжні заходи – це встановлені законом організаційно-правові форми процесуального впливу на підозрюваних, обвинувачених, що характеризуються порушенням прав, свобод та законних інтересів особи, є найбільш обмежувальним, але об'єктивно виправданим вирішення кримінального провадження. У судово-правовій діяльності компетентні органи вживають відповідних заходів у судово-правовій діяльності для запобігання подальшій злочинній діяльності та забезпечують прийняття процесуальних рішень з метою запобігання спробам підозрюваних і обвинувачених ухилитися від слідства та суду [15, с. 54].

Запобіжні заходи – це в загальному вигляді профілактичні та обов'язкові спеціальні заходи, спрямовані на запобігання вчиненню підозрюваними та обвинуваченими протиправних дій.

Під так званою особистою превенцією запобіжних заходів розуміється особистий вплив запобіжних заходів на підозрюваних і обвинувачених у злочинах, що обмежує або повністю виключає можливість вчинення особами зазначених дій. Кримінально-дієздатні неповнолітні часто схильні до негативних впливів і, отже, не можуть стримувати злочинну поведінку, тому їм потрібні зовнішні дисциплінарні заходи. Щоб повністю реалізувати цю потребу, застосовуються превентивні заходи, коли особи впливають на кожного по-своєму, таким чином забезпечують можливість здійснення виховної функції неповнолітніх підозрюваних і обвинувачених [16, с. 919].

Запобіжні заходи – це найсуворіший вид процесуального примусу, який обмежує конституційні права і свободи громадян без порушення принципу презумпції невинуватості, що застосовуються слідчими суддями, судами за клопотанням слідчих стосовно підозрюваних, обвинувачених; є носіями превентивного характеру для забезпечення успішного провадження досудового провадження та судового розгляду кримінальних правопорушень, виконання підозрюваними та обвинуваченими процесуальних обов'язків, а також попередження можливих спроб вчинення ними протиправних дій з метою та на підставі статті 177 Кримінального процесуального кодексу України.

Статтю 493 Кримінального процесуального кодексу України передбачено, що спеціальні запобіжні заходи – взяття неповнолітніх підозрюваних чи обвинувачених під варту є усталеним запобіжним заходом, а тому повинні знайти належне місце в системі запобіжних заходів. Це регулює стаття 176 Кримінального процесуального кодексу України. Особливі запобіжні заходи щодо неповнолітніх підозрюваних і обвинувачених містять у своєму змісті всі ознаки запобіжних заходів.

На думку, перелік запобіжних заходів за статтю 176 КПК України нескінченний, – про це пишуть сучасні процесуалісти О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський та Є. П. Бурдоль.

Виправна система неповнолітніх потребує реформування, перетворення її на сучасну службу ресоціалізації, межі якої змінюються залежно від тяжкості злочинів неповнолітніх. Це стосується і запобіжних заходів щодо неповнолітніх у кримінальному провадженні.

Кримінального процесуальний кодекс передбачає широкий перелік запобіжних заходів, які можуть бути застосовані до неповнолітніх у кримінальному провадженні за умов і на підставах, передбачених законом. Зокрема, статтю 176 Кримінального процесуального кодексу України передбачено такі запобіжні заходи: особисте зобов'язання; особиста порука; застава; домашній арешт; тримання під вартою; затримання як тимчасовий запобіжний захід, а також: пере-

дання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд; передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом; поміщення до психіатричного закладу в умовах, що виключають її небезпечну поведінку.

Вчені вважають, що до неповнолітніх підозрюваних і обвинувачених у вчиненні тяжких та особливо тяжких злочинів у певних випадках слід застосовувати попереднє ув'язнення. Наприклад, у разі вчинення насильницького злочину, якщо обрано інший запобіжний захід, умови життя неповнолітнього не забезпечують виконання покладених на нього обов'язків, незалежно від позбавлення волі або коли вчинено ряд тяжких злочинів.

Ми згодні з цією пропозицією. Запобіжні заходи у вигляді тримання під вартою за таких обставин заборонені законом, але інші заходи не приводять до бажаних результатів.

Профілактичні заходи у вигляді «поміщення неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого до спеціалізованої дитячої установи закритого типу» не несуть великих затрат державних коштів, оскільки, по-перше, такі заклади в Україні вже створені та функціонують, а, по-друге, при застосуванні таких запобіжних заходів будуть знижені витрати на неповнолітніх, які перебувають у слідчих ізоляторах або ІТТ.

Поміщення неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого до спеціалізованої дитячої установи закритого типу розширить систему спеціальних запобіжних заходів, буде альтернативою тримання під вартою для забезпечення ефективності перевиховання неповнолітніх без шкідливого психологічного впливу.

На нашу думку, самі по собі заходи органів внутрішніх справ України не дадуть позитивних результатів у налагодженні системи профілактики правопорушень неповнолітніх. Необхідні глобальні заходи, а саме: економічні, соціальні, морально-етичні, правові. Лише завдяки комплексній співпраці з органами управління освітою, громадськими організаціями та соціальними центрами можливе поступове зниження злочинності серед неповнолітніх.

Провідну роль у детермінації злочинності неповнолітніх відіграють соціальні фактори. Соціальна допомога підліткам, які не можуть знайти роботу, живуть у скрутних умовах і порушують закон, має здійснюватися через широкий спектр державних і недержавних систем соціальної допомоги. Необхідно створювати та фінансувати відповідні благодійні фонди, створювати можливості для працевлаштування неповнолітніх, організувати їх професійне навчання відповідно до умов ринку праці.

Висновки і пропозиції. Сьогодні необхідно сформулювати наукову та обґрунтовану концепцію профілактики злочинності неповнолітніх та вписати її в загальну концепцію державної політики України щодо неповнолітніх правопорушників.

Систему профілактики злочинності неповнолітніх слід розглядати не тільки як діяльність основного органу профілактики, а й охоплювати рівень і форму профілактики, профілактичні заходи та об'єкти профілактики. Профілактика злочинності неповнолітніх залежить не тільки від правових засобів, а й від соціальних, психологічних, економічних, культурно-виховних і медичних заходів.

Профілактика кримінально-правових явищ є важливою частиною загальної протиправної роботи проти злочинності.

Список використаної літератури:

1. Кримінологія : підручник / Заг. ред. І. Г. Богатирьова, В. В. Топчія. Київ : ВД Дакор, 2018. 352 с.
2. Кримінологічні проблеми попередження злочинності неповнолітніх у великому місті: досвід конкретно-соціологічного дослідження : монографія / Кол. авторів : В. В. Голіна, В. П. Ємельянов, В. Д. Воднік та ін. Х. : Право, 2006. 292 с.
3. Кримінальний процес : підручник / за заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удаलोвої, Д. П. Письменного. К. : Центр учбової літератури, 2013. 554 с.
4. Авраменко О. В., Благута Р. І., Хитра А. Я. Заходи забезпечення кримінального провадження : навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2014. 192 с.
5. Кожевников Г. Заходи забезпечення кримінального провадження. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 3 (27). С. 68–70.
6. Захарко А. В. Неізоляційні запобіжні заходи в кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Дніпропетровськ, 2010. 229 с.
7. Трунова Л. К. Современные проблемы применения мер пресечения в уголовном процессе : дисс. ... доктора юрид. наук : 12.00.09. М., 2003. 419 с.
8. Очередин В. Т. Юридическая природа мер пресечения в уголовном процессе. *Уголовно-процессуальное принуждение и ответственность, их место в решении задач предварительного следствия* : Сб. научн. тр. Волгоград, 1987.
9. Коврига З. Ф. Уголовно-процессуальное принуждение. Воронеж : Воронеж. ун-т, 1984. 190 с.
10. Смоков С. М. Види обмежень конституційних прав громадян у новому кримінальному процесуальному кодексі України. *Репозитарій наукових публікацій Одеського державного університету внутрішніх справ : Головна сторінка*. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/1595>.
11. Горбачевський В. Я. Запобіжні заходи у сучасному правосудді. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. К., 2013. № 1. С. 215–219.
12. Рожнова В. В. Застосування заходів процесуального примусу, пов'язаних з ізоляцією особи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. К., 2003. 215 с.
13. Звирбуль В., Кудрявцев В., Михайлов А. и др. Выявление причин преступления и принятие предупредительных мер по уголовному делу. М. : Юрид. лит., 1967. 152 с.
14. Глизнуца С. И. Применение мер пресечения в отношении несовершеннолетних : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Тюмень, 2011. 224 с.
15. Данченко Т. В. Застава в системі запобіжних заходів у кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Ірпінь, 2007. 198 с.
16. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2003. 1440 с.

Husak A. Legal norms of crime prevention of juvenile offenders

The purpose of the article is to draw attention of our scientists and practitioners to the problems related to legal norms for the prevention of juvenile delinquency in modern conditions, because this problem is extremely urgent. The problem of juvenile delinquency should be considered as a component of general crime in Ukraine, since it is influenced by the same factors. Juvenile delinquency is the large-scale social phenomenon which can be considered as the indicator of the sustainable development of a transitional society. Thefts, brawl, car thefts, alcohol and drug abuse, cruelty, posterity, rape and murder have become the norm for many teenagers. A special attention is paid to the precautions which are the most severe measures of procedural correction. They limit the constitutional rights of citizens without violating the principle of presumption of innocence and are applied to suspects and accused persons by the investigating judges and courts at the request of the investigators. Successful implementation of pre-trial and criminal proceedings, execution of procedural duties by suspects and accused persons, as well as protection against assassination attempts, is carried out on the basis of the article 177 Criminal Procedure Code of Ukraine. Juvenile delinquency prevention system should be considered not only as an active subject of prevention, but also cover the level and form of prevention, preventive measures and objects of prevention. Prevention of juvenile delinquency depends not only on legal means, but also from social, psychological, cultural-educational and medical measures. The prevention of criminal offences by minors is an important part of comprehensive work on fighting crime.

Key words: *juvenile delinquency, preventive measures, measures of procedural influence, criminal proceeding, object of prevention, prevention concept.*